

Homiletické poznámky ke kázání

Podle knihy A. Pohla "Anleitung zum Predigen"

zpracoval
ThDr Jan Urban

kazatel Církve bratrské v Brně

Pro vnitrocírkevní potřebu kazatelů a jejich pomocníků
vydala
Církev bratrská

BRNO 1970

Obsah

I. Úvodní poznámky	2
II. Exegese	3
1. Volba textu	3
2. Práce s textem	3
III. Meditace	4
1. Předpoklady meditace	4
2. Biblické příklady meditace	4
3. Pomůcky meditace	5
a) Znalost cizí řeči	5
b) Dobrá kniha	5
c) Soukromí	5
4. Zásady meditace	5
5. Výsledky meditace	6
IV. Koncepce	6
1. Rozdělení kázání	7
2. Hlavní téma a pododdíly	7
3. Úvod a závěr kázání	7
a) Úvod kázání	8
b) Závěr kázání	8
4. Soustředěnost kázání	8
5. Kázání si napiš	9
6. Čeho se vyvarovat	9
a) Zbytečné historiky	10
b) Prázdné mluvení	10
c) Náboženské fráze	10
d) Osobní narážky	10
e) Kazatelovo "já"	10
f) Přehánění a nadsazování	10
g) Cizí slova	10
7. Přednes kázání	11

I. Úvodní poznámky

Služebníci Slova Božího, t.j. kazatelé, starší sboru a jiní pomocníci nejsou nikdy hotovými. Wesley řekl: "Kdo se denně nevzdělává v Písmu a nemodlí se, stane se rychle jenom povrchním pracovníkem". Nechť tedy chrání Pán Bůh naše sbory od takových, kteří by chtěli jiné učit, aniž jsou ochotni stále studovat a učit nejprve sami sebe, anebo kteří chtějí ve sboru konat službu na předních místech, aniž dovedou být věrnými v mále. - Tu je smysl i těchto několika homiletických poznámek. Chceme se seznámit aspoň s některými zásadami přípravy na službu kázáním a biblickým svědectvím. Chceme se společně dále učit.

Stručně probereme tuto látku ve 3 odstavcích nadepsaných podle tří kroků, které musí po sobě následovat, má-li se zrodit dobré kázání nebo svědectví. Jsou to exegese, meditace a koncepce. Tato cizí slova si nejdříve aspoň zčásti vysvětlíme.

Exegese je důkladné studium textu Písma, hledání obsahu a smyslu slova s otázkou, co chtěl ten, kdo dotyčná slova pověděl, říci a jak mu asi tehdejší posluchači mohli rozumět. **Meditace** je přemýšlení nad textem a očekávání na to, co mně osobně Pán Bůh skrze slova daného textu chce povědět pro moji současnou situaci. **Koncepce** je pak konkrétní příprava na kázání, a to jak příprava myšlenková, tak i příprava písemná.

Exegese bez meditace zůstává v zajetí různých termínů a slov. Jen meditací docházíme k tomu, že se do našeho myšlenkového světa prolamuje Slovo. A tak skrze meditaci dáváme Duchu svatému možnost, aby k nám mluvil. Na druhé straně opět meditace bez exegese vede k zajetí v oblasti vlastních myšlenek. Text se tak stává

jenom odrazovým můstkem pro rozvíjení nejvlastnějších názorů a myšlenek. Proto musí být obojí spojeno. Exegese a meditace, Boží myšlení a působení Ducha svatého v mém srdci vypůsobují zázrak milosti, který spočívá v tom, že ke mně jako ke kazateli Pán Bůh promluví, abych i já mohl nést jeho poselství dále. Jen tam, kde exegese a meditací dojde k oslovení kazatele, dochází i k jeho setkání s pravdou a toto setkání způsobí v jeho duši radost, ale stane se mu i břemenem ("břímě slova") a učiní jej pokorným. Ti, kdo jenom exegetují a odbývají meditaci, bývají v nebezpečí pýchy. Ale zrovna tak i ti, kdo bez exegese jenom meditují. Také i ti předstupují velmi směle před posluchače a přednášejí jenom své myšlenky.

II. Exegese

1. Volba textu

Exegese začíná volbou textu. nejlepším textem je slovo, o kterém se dá říci, že si našlo kazatele, že jej chytlo za srdce a přivedlo jej k tomu, že na ně pak musel kázat. Hledá-li kazatel text kázání, může nejednou prožít, že text našel jej. Mluvíme pak o "darovaném" textu kázání. Příprava takového kázání začíná pak v tom nejideálnějším ovzduší, to jest v ovzduší vděčnosti a radosti, kterým je pak poznamenáno celé kázání.

Kde však najdu text? Kde text najde mne? Houbaři musí vědět, kde houby rostou. Tak i kazatel má vědět, kde se setká s Božím oslovením. Hlavním nalezištěm je Písmo svaté. Budeš-li pravidelně a věrně číst Bibli, "stane" se k tobě slovo Hospodinovo. Čti ji tedy a čekej, že tě Bůh osloví.

2. Práce s textem

Nejdříve si jej několikrát nahlas přečti. Srovnej jej s jinými překlady, pokud je máš po ruce, případně jej srovnej i s překlady v jiných jazycích, abys zjistil, v čem se snad různé překlady liší. Všimni si dále celé souvislosti, do níž je text zařazen. Nevytrhuj nikdy žádné

slovo ze souvislosti. Do souvislosti patří i to, co snad není v bibli řečeno. Má to možná svůj důvod. Tak například v epištolách je třeba se ptát, do jakých poměrů bylo určité napomenutí napsáno. Epištoly jsou jenom jednou stranou rozhovoru. Je tu něco podobného, jako když posloucháte telefonický rozhovor a neslyšíte druhou stranu. Tu druhou stranu rozhovoru epištol uslyšíme, když si najdeme na jiném místě v Písmě, do jakých poměrů byla ta či ona epištola napsána. To nám často poví kniha Skutků apoštolských, která ukazuje, jak apoštolské sbory vznikaly a jaký byl jejich vzrůst.

Zkusme si pak o textu pohovořit s některým věřícím člověkem. Třeba to bude manželka. Jindy přítel, kterého v nemoci půjdeme navštívit. Zeptejme se, jak danému textu rozumí. Toto nám nejednou může pomoci, abychom se vyvarovali jednostranného pochopení textu.

Položme si také otázku, jak je daným textem zvěstováno evangelium, jak text mluví o Ježíši Kristu. Pamatujme při tom na slovo z Jan 5,39. I Starý zákon vydává svědectví o Kristu. Náš výklad textu se bude jistě lišit v čemsi od toho, jaký by podal židovský rabín.

Při studiu textu použijeme samozřejmě i *konkordance*. V ní si najdeme, kde všude se vyskytují v bibli hlavní termíny našeho textu. Studujme jejich význam, případně několik různých možností překladu. Neopomeňme též vyhledat si paralelní místa textu podle citací. Doplní nám to pochopení textu. A zkoušejme formulovat si hlavní myšlenky, které jsou v textu obsaženy.

Při exegesi platí také zásada: "Rozděl a opanuj!" Na příklad text: "Probud' se ty, kdo spíš, vstaň z mrtvých a zasvíť se tobě Kristus" si kazatel zřejmě rozdělí na tři části a o každé bude uvažovat zvlášť. Jinde však rozdělení nemusí být tak snadné. Najdi si proto nejprve hlavní vrcholnou myšlenku. Z vrcholu hory je nejlepší rozhled po krajině. Tak i hlavní myšlenka, ve které oddíl Písma vrcholí, pomůže nejednou pochopit jiné myšlenky textu. Příklad: v oddílu Filip 4,4-7 je takovou hlavní myšlenkou věta "Pán blízko". Ta je klíčem k

plnému pochopení dvou veršů předcházejících a dvou veršů následujících.

Exegese má za úkol zjistit, co asi bylo textem v dané situaci kdysi míněno a jak textu pravděpodobně rozuměli tehdejší posluchači nebo čtenáři. K tomu je třeba znát co nejvíce z dobového pozadí jednotlivých biblických událostí. Když je pak exegese hotova, přistupujeme k meditaci. Ta nám má pomoci k pochopení, co chce daný text říci dnes nám.

III. Meditace

1. Předpoklady meditace

Výsledky exegetické práce musejí být meditací zpracovány tak, aby pak kázání mohlo oslovit srdce posluchačů. Bez meditace přineseme jenom "laciné" kázání. Služebník Slova však ztišeným přemýšlením nad Slovem bere na sebe "břímě" Slova Hospodinova (Ezechiel).

Meditace předpokládá (1) lásku k textu Písma, ke Slovu Božímu a (2) lásku ke sboru, jemuž budu zvěstovat. Láska k Písmu svatému činí meditaci pro kazatele přitažlivou; kazatel se těší na chvíle takového rozjímání nad biblí. Žalm 119,162. Žalm 119,97. Žalm 119,72. A láska ke sboru budí v srdci služebníka radost z toho, že svým bratřím a sestrám bude moci přinést dobré slovo. Proto každý bratr, který se zlobil na svůj sbor, a nebo který měl proti některé části sboru hořkost a nedůvěru, nebyl zpravidla schopen podávat sboru kázáním skutečný chléb života. A ovšem takový bratr by neměl ani při večeři Páně podávat chléb druhým a nebo jej s druhými přijímat.

2. Biblické příklady meditace

Biblickým příkladem meditace je už starozákonní slovo v Žalmu 1,1-3, kde se mluví o blahoslaveném muži, který "má líbost v zákoně Hospodinově a v zákoně jeho přemýšlí dnem i nocí". Takový muž bude "jako strom štípený při tekutých vodách, kterýž ovoce své

vydává časem svým " To je krásný obraz služebníka evangelia. Srovnajme k tomu i Jozue 1,8. Při meditaci nechtějme vymýšlet něco mimořádného. Držme se napsaného slova. Všelijaká "inspiration" a "nápady" bývají velmi často jen plevelem na poli zvěstování. Přemýšlením a meditováním o slovu textu docházíme pak k podobnému procesu, jako když malá jedlička se pozvolna zachytává kořínky na skále, hledá v ní malé skulinky, objímá ji svými kořínky, až se k ní pevně přichytí a dobývá si z ní potravu. Při pravé meditaci dochází vždy znovu a znovu k zázraku, že se otevírá uprostřed pouště pramen vody vytékající ze skály. Naše sbory potřebují muže, kteří o Slově Božím přemýšlejí, o něm meditují a jím žijí.

Novozákonním příkladem meditace je případ Marie, matky Páně, podle Luk 2,19. Tam čteme, že "zachovávala všechny věci tyto, skládajíc je v srdci svém". Německý překlad zde volí slovo "přemítala" o těch věcech. Doslova: "pohybovala jimi v srdci", (bewegte sie ihrem Herzen). Tak tedy slovo textu máme při meditaci v srdci nosit, přemítat o něm, pohybovat jím, až dá i nám svůj užitek a stane se nám chlebem. Jen tehdy přinesu posluchačům pravý chléb, když se slovo textu stalo předtím chlebem pro mne samého.

3. Pomůcky meditace

K meditaci slouží jako pomoc různé pomůcky a vnitřní i vnější předpoklady, které mají svou důležitost.

a) Znalost cizí řeči

Výbornou pomocí je znalost některé cizí řeči, která umožňuje nejen srovnávání textu při exegesi, ale též studium komentářů v jiných jazycích.

b) Dobrá kniha

Další pomocí může být každá dobrá kniha, často i poezie. Knihy nám umožňují poznávat život a lidská srdce. Má-li kazatel poznávat lidi, slouží mu k tomu jednak pastorační rozhovory s nimi, ale též jeho knihovna. Pokud se týká duchovní poezie, ta může uvést naše myšlenky docela jiným směrem.

c) Soukromí

Užitečné je též, máme-li k meditaci soukromí, uzavřenou komůrku a manželku, která má duchovní pochopení pro tuto přípravu na službu v církvi.

4. Zásady meditace

Meditace nesnáší spěch a časovou tíseň. Pravá meditace je vlastně očekáváním. Důvěřujeme napsanému slovu a čekáme, že k nám osobně promluví. Obyčejně tomu bývá tak, že to, co se jenom pomalu otevíralo, bývá nejcennější. Meditaci nad textem můžeme proto přirovnat k tichému procesu rozvíjení kvetoucí růže. Praktickým důsledkem je ovšem zásada, že nečekáme s přípravou kázání až na poslední chvíli v sobotu odpoledne či večer. Pak je samozřejmě všechno uspěchané a naše kázání udýchané.

Dále je k meditaci nutně zapotřebí vnitřní ukázněnosti a schopnosti se ztišit a dát Pánu Bohu svůj čas. Jedno malé děvčátko, dceruška kostelnice, sedělo dlouhou dobu v lavici kostela, zatímco její matka dělala v kostele úklid. Maminka se pak své dcerušky zeptala: "Cos vlastně, Aničko, dělala, žes byla tak potichu?" Holčička odpověděla: "Já jsem tu byla s Pánem Ježíšem!" "A co ti Pán Ježíš říkal?" "Nic." "A co ty jsi říkala jemu?" "Také nic. - Víš, maminko, já jsem ho jen tak beze slova milovala." - To je příklad toho, co je vlastně meditace. Vezmi si čas a miluj Pána Ježíše. A prožiješ, že On ti nakonec přeče něco poví. A ty budeš mít co povědět druhým.

Schopnost utišeného přemýšlení je korunovačním klenotem mezi obdarováními kazatele. Takové ztišené očekávání na Boha nemůže být než též proměňováním naší bytosti. Chvilce ztišení s Bohem si musejí důsledně vyhradit i ti, kdo mají málo času a jsou přetíženi prací. Jinak se stanou v kázání i v životě povrchními. Však meditoval lze i ve volných chvílích uprostřed dne, při čekání na vlak, při cestování, ba i při chůzi pěšky. Proto je dobré nosit sebou vždy tužku a zápisník, abychom si mohli poznamenat myšlenky, které nám Pán Bůh nečekaně dá.

5. Výsledky meditace

Při meditaci máme soustřeďovat myšlenky jedním směrem, t.j. k hlavní myšlence textu. Kázání, které se z takové meditace zrodí, se nebude rozptylovat do šířky, ale bude zacíleno k jednomu tématu. A. Novotný říkával, že kázání má být výstřelem z kulovnice, ne z brokovnice." Proto je užitečné myslet už při meditaci na konkrétní lidi ve sboru (nebo i na sebe a své problémy) a přemýšlet o textu ve vztahu k těmto konkrétním osobám. Tak se může kázání stát pastýřským a uváženým rozdělováním pokrmu. Jinak by mohlo dojít k tomu, že bychom kázáním sytili posluchače jenom neosobně, jako když hospodyně vezme hrst obilí a hodí je slepicím. Se svatým chlebem nemáme jednat takto neosobně. Máme jej podávat podle potřeby hladových.

Mysleme stále na to, že kázání má u posluchačů vyvolat letniční otázku: "Co máme činiti?" Sk2,37. Ale nejen to, Kázání má vzápětí na tuto otázku dát i odpověď. Má tedy uvádět do problémů praktického života. Tak jako se kazatel při kázání nemá dívat stále jenom vzhůru, ale má pohledem mířit do řad posluchačů, tak i sama zvěst nemá mířit nad hlavy posluchačů, ale do jejich každodenního života. K tomuto cíli má být zaměřena i naše meditace nad textem.

Z tohoto důvodu nestačí, když nám při meditaci nad daným textem "něco" "nějak" v srdci začíná hořet. Je třeba, aby došlo až k slovnímu ujasnění a k slovní formulaci. Pokud nedovedeme vyjádřit slovy, co nás chytlo za srdce a rozehřálo, je tu ještě stále více kouře než ohně. Všichni čtenáři Písma vědí, že se Duch svatý o letnicích neprojevil jenom ohnivými jazyky, ale i darem nového jazyka. Tu máme obraz meditace a jejího výsledku. Bude-li srdce skutečně hořet, pak i jazyk rozvázán začne mluvit a to tak, že všichni budou rozumět.

IV. Koncepce

Meditace začíná otázkou: "Co mám na základě daného textu kázat?" Na ni pak navazuje otázka další: "Jak mám poselství textu zvěstovat?" Odpověď na tuto druhou otázku budeme hledat nyní, když budeme mluvit o koncepci kázání, to jest při jeho sestavení, případně napsání, je třeba myslet na to, aby kázání bylo pro staré i mladé, pro svěží i pro unavené, aby si je posluchači mohli zapamatovat, aby bylo tvořeno těmi nejlepšími slovy z pokladu mateřské řeči (jedná se přece o nejslavnější zvěst) a potom aby bylo předneseno tím nejlepším způsobem.

1. Rozdělení kázání

V 1.Kor 14,19 říká apoštol Pavel: "Ale ve sboru raději bych chtěl pět slov srozumitelně promluvit, abych také i jiných poučil, nežli deset tisíců slov jazykem." Má-li být i naše kázání srozumitelným, musí mít zákonitou stavbu. Jeho jednotlivé díly nemohou být k sobě skládány, jako když se hraje domino. Kazatel není hráč domina, ale architekt.

každé kázání musí mít svoji hlavní myšlenku, která je rozvedena do několika oddílů. Obyčejně do dvou, do tří, nanejvýš do čtyř částí. (Kazatel František Urbánek míval i daleko více částí.) Rozdělení kázání musí vyplynout z textu, je třeba je v textu objevit, ne uměle jej na text vštěpovat. Příklady, kde máme textem dáno zřetelné rozdělení jsou například: Ef 5,15; Řím 14,17.

2. Hlavní téma a pododdíly

Jednotlivé díly kázání mají být zastřešeny. Kázání má mít téma a nadpis, které vyjadřují hlavní myšlenku kázání. Někteří kazatelé oznamují téma hned na počátku kázání. Pomáhá jim to k sebekázni. Ohlásí-li téma, nutí je to, aby se ho i drželi.

Spurgeon, král kazatelů, velmi kladl důraz na to, aby si kazatel rozdělil kázání do pododílů. Doslova napsal: "Já se navzdory vši módě budu i nadále držet svého "za první", "za druhé", "za třetí". - Každé kázání má mít "hlavu a patu". Má být stavěno logicky. Každá část má vždy myšlenkově navazovat na část předcházející. Taková kázání si posluchači i snadno zapamatují. Kázání má svou logikou vést k určitému cíli. Nemá být jenom jakýmsi touláním se krásnou přírodou, či dokonce blouděním hlubokým lesem.

Kromě jiného je nutné, aby kázání mělo i své přestávky k nadechnutí. Krmíte-li malé dítě mlékem z hrníčku, musíte mu dát též občas čas k nadechnutí.

3. Úvod a závěr kázání

Velmi důležitá je příprava úvodu a závěru kázání. Vezmeme-li k tomu jako názorný příklad let letadla, pak to znamená, že stejně jako při letu letadla, tak i při kázání nejvíce záleží na startu a na přistání. Na rozjezdové a přistávací dráze nesmí být kameny ani jiné překážky. Musí tu být všechno hladké. Při startu a při přistávání se musejí cestující připoutat řemeny. Tak i úvod i závěr kázání nemohou být jen tak, "volné", jak a co nám přijde na mysl, ale musí tu být vše určitě a bezpečně promyšleno a připraveno.

a) Úvod kázání

Úvod kázání má připravit posluchače a dát jim možnost, aby naladili aparáty svého nitra na vlny, na nichž se bude vysílat. To vyžaduje nějakou minutu času. Proto se úvod kázání nedá přirovnat ke startu vrtulníku, který stoupá přímo vzhůru, ale spíš ke startu normálního letadla, které stoupá pozvolna. Je třeba, aby si kazatel uvědomil, že každý start začíná na zemi, ne kdesi pod oblaky. V úvodu ke kázání je proto dobře navazovat na něco, co je dobře známé, konkrétní nebo aktuální. A dále je dobré, když si kazatel uvědomí, že letadlo startuje zpravidla proti větru. Tak i dobrý start kázání je ten, při němž kazatel započne něčím překvapujícím, co vzbudí údiv nebo zvědavost či aspoň zájem. Když pak pilot dostane stroj od země, zakrouží, aby

nabral správný směr. Tím je u kazatele udání tématu kázání, které má po úvodu následovat.

b) Závěr kázání

Závěr kázání je neméně důležitý. Někteří kazatelé jsou toho mínění, že závěr je vlastně nejdůležitější částí celého kázání. Posledními větami prý kázání "dosahuje svého vrcholu a slaví své vítězství". Snad to tak doslova vždycky nemusí být. Avšak v žádném případě se nemá kázání v závěru rozplynout tak, jako se ztrácí cestička někde v lese a pak už dále nevede. V závěru kázání je nutno užít třeba i vykřičníků. Připomeňme si slova z Luk 14,23: "Přinut' vjíti, ať se naplní dům můj." A nebo z 2.Kor 5,20: "Jako by Bůh skrze nás žádal, prosíme na místě Kristově, smiřte se s Bohem". Jinde pak, to jest v 2.Kor 5,11 čteme: "Protož znajíce tu hrůzu Páně, lidem k víře sloužíme".

Z těchto důvodů je nutno, aby si kazatel dobře připravil zvláště závěr kázání. Kdo tak nečiní, stává se mu, že pak nesnadno hledá konec. Posluchači to bezpečně vyzpozorují a myslí si: "Ten člověk na kazatelně už je s kázáním hotov, ale stále neříká "Amen". Tím může být i dobré kázání pokazeno. Končí-li kazatel jakýmsi vnitřním zhroucením sil a vyčerpáním sebe i posluchačů, ztratil velkou příležitost. Takové kázání se podobá v závěru "nouzovému přistání", kde pilotovi chybí benzin, chvíli krouží nad hlavami posluchačů, až nakonec přistane kdesi v poli řečnických frází.

Dobrým bylo takové kázání, kdy posluchači po jeho ukončení mají chuť poslouchat dále. Po dobrém kázání nemají být posluchači "přesyceni", ale raději mají mít chuť ještě i dále pokračovat.

4. Soustředěnost kázání

Máme-li úvod a téma kázání, je třeba se věnovat jeho hlavní části. V ní bude nutné dbát toho, aby nechyběly tři podstatné prvky:

- a) základní zvěst slova
- b) vysvětlení zvěstovaného slova

c) aplikace zvěsti na život.

Při rozvíjení kázání podle tohoto schématu dbejme zákonů logiky. Logika zde není luxusem, ale základním nezbytným požadavkem. Nelze mluvit páté přes deváté a pobíhat po celé bibli. Je třeba rozvíjet logicky myšlenky tak, aby na sebe navazovaly. Tím se stává zvěstování srozumitelné.

Kazatel je orač, který musí držet pluh a sledovat brázdou. Spurgeon vtipně řekl, že kazatel nemůže zastavovat pluh, aby se rozběhl chytat každou myšku, kterou vyoře. Náhle se zrodí myšlenky je třeba často nechat utíkat, aby nebyl ztracen sled kázání. Kromě dvou či tří brázd, které kázáním ořeme, zbývá ještě hodně práce kolem, jako vytrhávání plevele, odhození kamenů a podobně. Ale nechejme něco i na další kázání.

Kázání nemá postrádat jednu nebo dvě dobré ilustrace. Jsou to okna budovy, která vpouštějí dovnitř světlo. Ať jsou to ilustrace pravdivé, krátké a ne zastaralé. Ilustrace nám pomáhají udělat kázání konkrétním. Vždyť nekážeme teorii, ale zvěstujeme praktický život. Nedbalá a kvapná příprava se obvykle prozradí i tím, že kázání obsahuje příliš mnoho teoretických zásad a není děláno pro praktický, skutečný život. Kázání pro život, t.j. kázání praktické potřebuje zpravidla ke svému zrodu více času.

5. Kázání si napiš

Dobrá paměť je vzácným obdarováním pro kazatelskou službu. Kdo ji má a může sloužit kázáním bez písemné přípravy, necht' je za to Pánu Bohu vděčný. Má to tu výhodu, že takový sloužící bratr má přímý kontakt s posluchači. I určitý zápas o správné slovo při tomto způsobu posluchači vděčně přijmou. (J.L.Hromádka při svých kázáních a přednáškách vždycky znovu zápasil o pravý výraz.)

Známý teolog Schleiermacher si svá kázání nikdy nepsal. Spurgeon si obvykle napsal jenom hlavní myšlenky. Přesto však tentýž

Spurgeon radil kazatelům takto: "Doporučuji vám, abyste si svá kázání, pokud možno, napsali. Kdo ve svém životě mnoho píše, snad tolik nepotřebuje, ale kdo jinak mnoho nepíše, udělá velice dobře, když si svá kázání bude psát."

Při nenapsaném kázání, kdy kazatel mluví ještě navíc bez důkladné přípravy myšlenkové, se často stává že říká z kazatelny to, co má kdesi na povrchu duše, co mu právě napadne. Ale to, co je nahoře, to bývá zpravidla jenom "pěna". Píšeme-li si svá kázání, pomáhá nám to ujasňovat si své myšlenky a bránit se v řeči plevelu, který dusí símě slova. Mnohé nadšené mluvení není ničím jiným než dětským vyřazením nesouvislých slov ve chvílích, kdy je dětské srdce čehosi plné a ústa nejsou schopná to klidně povědět. Apoštol Pavel by zde takovému kazateli řekl to, co jsme si již připomněli dříve: "Ale já bych raději chtěl pět slov srozumitelně promluvit".

6. Čeho se vyvarovat

Při přípravě kázání je dobré si uvědomit některé věci, jichž by se měl každý kazatel vyvarovat. Doporučuje se totiž nechat napsané kázání aspoň jeden den stát, pak si je znovu přečíst a rozhodnout, zda všechno, co je v něm uvedeno, má skutečně dostat přístup na kazatelnu. Vyjmenujme si některé hlavní a časté nedostatky kázání.

a) Zbytečné historky

Někteří kazatelé rádi vypravují z kazatelny různé historky nevalné ceny. Jsou to sice třeba jen neškodné "ohničky", u nichž se i jednotliví posluchači rádi ohřívají, ale moudřejší je, když takové historky z kázání vypustíme.

b) Prázdné mluvení

Z kázání vypustí dobrý kazatel též všechno, co tam nutně nemusí být. Existuje nejenom vata krejčovská, ale též i vata řečnická. Ta do kázání nepatří. Často opakovaná slůvka jako "tedy", "totiž", "tak nějak" a jiná rozhodně vynecháme. Schopenhauer pověděl tuto

větu: "První zásada správného slohu je vynechání každého slova, které není pro porozumění věci naprosto nutné".

c) Náboženské fráze

Hlavně je třeba vypovědět boj všem vžitým a oposlouchaným náboženským frázím. Kažme česky, slovensky, polsky, ale nikdy ne "kananejsky". Kažme civilně. Mysleme na to, aby nám naši posluchači porozuměli. Nárok na to, aby rozuměli mají i ti, kdo neprošli náboženskou výchovou. Všelijaké vžité náboženské fráze a obraty nejsou než vystřelenými patronami. Nikoho už nezasáhnou.

d) Osobní narážky

Dobrý kazatel se též vyhne všelijakým osobním narážkám v kázání. Kázání se má sice lidí dotýkat osobně, ale má být taktní. Má být Božím útokem na srdce člověka, ale ne útokem kázícího bratra proti určitým lidem ve sboru.

e) Kazatelovo "já"

Je též užitečné, když kazatel zredukuje na minimum ve svém kázání zmínku o sobě a nebo o své rodině. Kázání nemá být "výprodejem zkušeností rodinného života" kazatele, nebo i zkušeností, které měl během týdne někde jinde. Svědecký charakter kázání nespočívá v tom, že kazatel mluví mnoho o sobě, o svých nesnázích a vítězstvích, ale spíše v tom, že se kázání zrodilo ve chvílích, kdy ke kazateli vpravdě promluvil Boží hlas. Pak se kázání obejde i bez nejednoho slůvka "já".

f) Přehánění a nadsazování

Varujme se vůbec silných výrazů a nadsazování. Jednak se tím dopouštíme provinění proti pravdě a jednak to budí odpor u lidí. velká slova nahrazujme prostšími a jednoduššími.

g) Cizí slova

Cizí slova v kázání jsou častým problémem. Někdy se jim nevyhneme. Pak je ovšem vzápětí překládejme nebo vysvětlujme. Avšak nezapomeňme, že příliš časté užívání cizích slov prozrazuje

bud' určitou vadu charakteru a nebo nedovzdělanost. Někdo pěkně řekl a napsal: "Chci být natolik vzdělán, abych se uměl vyjadřovat pěkně česky".

7. Přednes kázání

Kdysi se kazatelé učivali kázání z paměti. Mělo to kromě některých kladů mnohé stinné stránky. Takoví kazatelé byli podobni císaři Augustovi, který ve svém stáří, když chtěl mluvit se svou manželkou, nejdříve si svoji řeč písemně připravil a pak ji manželce přednášel. Taková nesvobodná kázání bývají čtena v kostelech až dodnes.

Známý teolog A. Tholuck pověděl, že každé kázání se rodí vlastně dvakrát: jednou u psacího stolu a podruhé na kazatelně. Platí to jistě aspoň o každém dobrém kázání. Sami zkusíte, že když budete stejné kázání kázat na jiném místě po druhé, bude odlišné, bude nově narozené. Ovšem k tomu je třeba připojit, že i způsob kazatelovy řeči, užívání pěkných obrátů a slov, bohatá dikce apod. mají při kázání velký vliv a význam

Různí kazatelé mají odlišný vztah k řeči jako prostředku, jímž přinášejí lidem zvěst evangelia. Jedněm je řeč a přednes kázání pouze jakýmsi "kornoutem" či "balením", které má být sice v pořádku, ale na němž tolik nezáleží, protože to hlavní je obsah, tedy zvěst sama. Jiní zase poukazují na to, že mezi obsahem a formou kázání je souvislost, že velice záleží na tom, jaký bude přednes, mimika tváře, gestikulace apod. Uvědomme si, že neseme tu nejvzácnější zvěst. Nesme ji těmi nejlepšími slovy. Síla krásného slova je větší, než si uvědomujeme.